

УДК 364-78:005.571:[305:316.346.2-055.2](045)
DOI 10.31499/2618-0715.1(16).2026.355806

ГЛИБИННЕ ІНТЕРВ'Ю В ДИЗАЙНІ ГЕНДЕРНО ОРІЄНТОВАНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ: МАТЕРИНСТВО ЯК СУБ'ЄКТНА КЛІЄНТСЬКА КАТЕГОРІЯ

Попадинець Ольга, аспірантка кафедри соціальної роботи Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

ORCID: 0009-0005-8502-8911

E-mail: olha.popadynez@gmail.com

У статті обґрунтовано роль глибокого інтерв'ю як інструменту в дизайні гендерно орієнтованої соціальної роботи з матерями як суб'єктною клієнтською категорією. Метою роботи є розкриття механізму трансформації «прожитого досвіду» (lived experience) матерів у стратегії інституційних змін. Використано якісну методологію та шкалу гендерної орієнтованості для аналізу системних бар'єрів, з якими стикаються жінки під час материнства. Результати доводять, що інтеграція клієнтських наративів у проектування послуг дозволяє подолати ієрархічність, забезпечити суб'єктність жінок та конвертувати індивідуальні запити у доказову базу для структурних перетворень.

Ключові слова: соціальна робота, глибоке інтерв'ю, дизайн соціальних послуг, людиноцентричність, материнство, суб'єктність, гендерна орієнтованість, системні бар'єри, якісні методи.

IN-DEPTH INTERVIEWING IN THE DESIGN OF GENDER-ORIENTED SOCIAL WORK: MOTHERHOOD AS A DISTINCT CLIENT CATEGORY

Popadynets Olha, PhD Student at the Department of Social Work of the Municipal Establishment «Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy» of the Kharkiv Regional Council.

ORCID: 0009-0005-8502-8911

E-mail: olha.popadynez@gmail.com

The article substantiates the role of in-depth interviews as a fundamental method for designing gender-oriented and person-centered social interventions in social work with mothers as a distinct client category. The relevance of the study is driven by the transition of the Ukrainian social protection system toward a human-centered paradigm, where the effectiveness of support is measured by the quality of life changes rather than the volume of services provided. The aim of the research is to theoretically justify and reveal the transformative potential of the qualitative approach, specifically focusing on the mechanism of converting the «lived experience» of mothers into evidence-based strategies for institutional and structural change.

The methodology is based on a qualitative paradigm, utilizing 27 semi-structured in-depth interviews conducted with Ukrainian mothers. The research employs the «gender orientation scale» to analyze social interventions across three levels: gender-sensitive, gender-specific, and gender-transformative. The study also draws on the feminist social work theories of Lena Dominelli, emphasizing the deconstruction of professional hierarchies and the recognition of the client as an expert in her own life.

The results demonstrate that in-depth interviews serve as a unique tool for ensuring the agency of clients, transforming them from passive recipients of aid into active participants in social design. The study identifies that many challenges faced by mothers, such as the misalignment of childcare facility

schedules with the «temporal reality» of working women, are not local issues but systemic structural barriers. The findings prove that synthesizing narrative data with professional expertise allows social workers to act as «designers of solutions» rather than mere providers. The article concludes that integrating qualitative data into social service protocols is essential for creating an inclusive environment and addressing institutional discrimination. This approach allows for the scaling of individual predicaments into a solid evidence base for advocating legislative and policy reforms, ensuring long-term systemic impact.

Keywords: *social work, in-depth interview, design of social services, motherhood, agency, lived experience, gender orientation, systemic barriers, structural discrimination, qualitative methods.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Сучасний етап розвитку соціальної роботи в Україні характеризується переходом до людиноцентрованої парадигми, де ключовим показником ефективності є не лише обсяг наданих послуг, а й реальна якість змін у житті клієнток і клієнтів. У цьому контексті особливої ваги набуває методологія збору та аналізу даних, що слугують підґрунтям для проектування соціальних втручань щодо жінок. Традиційні кількісні методи, попри їхню важливість для отримання статистичних показників, часто залишають поза увагою глибинні контексти суб'єктивного досвіду клієнток. Це зрештою потенційно звужує вибір соціальних інтервенцій лише до тих, які вважають доцільними самі соціальні працівниці та дослідниці, що призводить до ігнорування методів роботи, здатних принести реальну користь клієнткам, проте наразі залишаються поза увагою через їхню недостатню дослідженість

Глибинне інтерв'ю постає як унікальне і надзвичайно цінне джерело якісної інформації про виклики і складнощі, з якими стикаються респондентки під час свого материнства. Його специфіка дозволяє дослідницям і практикиням вийти за межі стандартизованих запитань і надати респонденткам простір для артикуляції їхнього «прожитого досвіду» (lived experience). Це має суттєве значення для соціальної роботи, оскільки саме в клієнтських нарративах приховане розуміння реальних бар'єрів, потреб та ресурсів, які неможливо повноцінно зафіксувати через закриті анкети.

Використання глибинних інтерв'ю в гендерно орієнтованій соціальній роботі з жінками безпосередньо пов'язане з реалізацією низки важливих науково-практичних завдань, серед яких ключовим є забезпечення суб'єктності клієнток. Даний метод дозволяє докорінно змінити їх статус – із пасивного об'єкта дослідження на активних учасниць діалогу, чие бачення та власна інтерпретація подій стають безпосередньою основою для планування допомоги. Такий підхід сприяє суттєвому підвищенню точності соціальних втручань, адже отримані якісні дані дають змогу розробляти інтервенції, що базуються на реальних життєвих сценаріях і живому досвіді, а не на теоретичних припущеннях чи суб'єктивних очікуваннях фахівчинь і фахівців.

Зрештою, це створює підґрунтя для інституційної трансформації: глибоке розуміння індивідуальних історій дозволяє соціальним працівницям ідентифікувати приховані системні прогалини в існуючій соціальній структурі та, спираючись на ці дані, пропонувати обґрунтовані зміни на рівні інституцій.

Таким чином, інтеграція глибинних інтерв'ю у науковий та практичний арсенал соціальної роботи є необхідною умовою для створення гнучкої, клієнтоорієнтованої системи соціального захисту, що здатна не лише реагувати на поточні виклики, а й проактивно вдосконалювати соціальне середовище у напрямку розширення можливостей для груп населення, які перебувають в ситуації вразливості, наприклад матерів. Такий підхід дозволяє трансформувати соціальну роботу з моделі ситуативної допомоги чи благодійності у стратегічний інструмент розбудови справедливого суспільного простору, де інституційні зміни працюють на подолання нерівностей.

Глибинні інтерв'ю є особливо ефективним методом у роботі з матерями, оскільки ця група є дуже великою, хоча соціальна робота часто не виділяє її як окрему категорію. Попри таку невидимість у системі, більшість матерів стикаються зі схожими труднощами. Це підтверджує, що їхні проблеми мають структурний характер і зумовлені вразливим становищем жінки, і особливо матері, в патріархальному суспільстві. Проте така вразливість не є особистою рисою – вона виникає через системні бар'єри та дискримінацію, що змушує нас переглянути те, як саме держава має проектувати допомогу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методологія якісних досліджень, зокрема глибинних інтерв'ю, має ґрунтовну теоретичну базу в межах соціогуманітарного знання. Фундаментальні аспекти проведення інтерв'ю як «ремесла» та мистецтва отримання знань висвітлені у працях С. Квале, який розглядає цей метод як інструмент розуміння життєвого світу респондента [1]. Додаткового фокусу на технічних аспектах та практичних викликах якісного інтерв'ювання додають дослідження Н. Кінга та К. Хоррокс [2].

У контексті соціальних наук значний внесок у розвиток якісних підходів зробили такі дослідниці і дослідники, як А. Шюц (феноменологія) [3], Дж. Корбін та А. Страусс (обґрунтована теорія) [4], що заклали основу для аналізу суб'єктивного досвіду. Питання дизайну якісного дослідження та механізмів обробки отриманих даних ґрунтовно розкрито у працях В. Сутера [5] та М. Хеннінк, І. Хаттер і А. Бейлі [6], які акцентують увагу на циклічності та глибині якісного аналізу.

В українському науковому дискурсі питання застосування якісних методів у соціальній роботі також набувають актуальності. Дослідницьке коло все частіше звертається до вивчення специфічних клієнтських груп (внутрішньо переміщених осіб, ветеранок і ветеранів, сімей у складних життєвих обставинах), де використання гнучких інструментів інтерв'ювання є найбільш виправданим. Цією темою займається Т. Семигіна, яка здійснила системний огляд парадигм дослідження у соціальній роботі, обґрунтовуючи цінність якісної оптики [7].

Проте більшість публікацій фокусуються або на суто соціологічному аспекті збору даних, або на психологічних особливостях комунікації з клієнтським колом соціальної роботи. Наприклад, В. В. Любчук розробила методичні рекомендації для проведення якісних досліджень [8].

Водночас потенціал методу як інструменту соціальних змін та забезпечення суб'єктності залишається недостатньо розкритим у вітчизняній науковій школі соціальної роботи. Міжнародний досвід, представлений у працях Л. Домінеллі [9] та Д. Фук [10], вказує на те, що якісні методи є фундаментом критичної та феміністичної соціальної роботи, де дослідження стає частиною практики визволення та структурних перетворень.

Попри наявність ґрунтовних теоретичних розробок, поза дослідницькою увагою часто залишається низка важливих аспектів, що потребують подальшого вивчення. Перш за все, це стосується механізму переходу від «історії» до «послуги». На сьогодні залишається недостатньо розробленим чіткий алгоритм того, як саме нарративні дані, отримані під час глибинного інтерв'ю, мають інтегруватися в дизайн конкретних соціальних втручань. Це створює методологічний розрив між етапом збору інформації та етапом практичного проектування соціальної допомоги.

Крім того, у сучасній науковій літературі приділяється мало уваги балансу між дослідницькою та практичною роллю фахівчинь і фахівців з соціальної роботи. Питання про те, як соціальна працівниця може ефективно поєднувати роль дослідниці, яка прагне об'єктивності, та роль адвокатки змін, що має на меті надання допомоги «тут і зараз»,

залишається відкритим для дискусії. Це вимагає глибшого аналізу професійної ідентичності та фахових етичних меж у процесі якісного дослідження.

Також недостатньо дослідженим є потенціал використання суб'єктності як ресурсу для системних змін. Глибинне інтерв'ю часто розглядається лише як спосіб фіксації проблеми, в той час як його роль як інструменту, що дозволяє через професійну рефлексію фахівчині/фахівця виявити інституційні бар'єри та запропонувати шляхи їх трансформації, потребує додаткового обґрунтування. Саме ці нерозв'язані раніше аспекти – перетворення індивідуального **lived experience** на доказову базу для системних соціальних змін при збереженні повної суб'єктності клієнтки/клієнта – і становлять основний фокус цієї статті.

Метод глибинного інтерв'ю вже має певну історію успішного застосування в українському дослідницькому просторі, особливо коли йдеться про вивчення досвіду жінок у кризових ситуаціях. Зокрема, цей інструмент використовувався для аналізу стратегій адаптації та економічної активності жінок-ВПО (наприклад, у дослідженнях асоціації «ЮрФем» [11] чи GIZ [12]), а також для виявлення бар'єрів, з якими стикаються безробітні жінки на ринку праці (звіти ОБСЄ [13]). Окремі наукові розвідки, як-от праці В. Кутирьової [14], фокусуються на внутрішніх трансформаціях жінки, досліджуючи материнські ідентичності та практики через якісну оптику.

Проте варто зауважити, що в більшості випадків материнство розглядається або як психологічний феномен, або як додатковий обтяжуючий фактор у межах інших проблем (переміщення, безробіття чи насильства). Досі поза увагою залишалось виокремлення матерів як цілісної, самостійної категорії суб'єктів права в соціальній роботі. Фактично, кожна жінка з дитиною перебуває в ситуації структурної дискримінації та специфічної вразливості саме через свій статус матері в патріархальному середовищі. Саме такий підхід – розгляд материнства як системного виклику, що потребує проектування окремих соціальних інтервенцій, – є тим новим рівнем аналізу, який ми пропонуємо в нашій роботі.

Метою статті є теоретичне обґрунтування та розкриття практичного і трансформаційного потенціалу глибинного інтерв'ю як провідного якісного методу в соціальній роботі з жінками досліджуваної категорії – матерями, що дозволяє інтегрувати автентичний прожитий досвід (*lived experience*) клієнток і у процес проектування соціальних втручань.

Відповідно до визначеної мети передбачається розв'язання таких завдань:

- розкрити роль глибинного інтерв'ю у забезпеченні суб'єктності клієнток (матерів), та подоланні ієрархічності у відносинах між фаховою спільнотою і клієнтським колом;
- висвітлити механізм трансформації якісних даних, отриманих від клієнток, у дизайн клієнтоорієнтованих соціальних сервісів;
- обґрунтувати позицію соціальної працівниці/соціального працівника як аналітичної ланки, здатної конвертувати індивідуальні запити у стратегії інституційних та структурних змін.

Окремим фокусом дослідження є обґрунтування специфіки глибинного інтерв'ю як інструменту, що дозволяє виявити приховані бар'єри та системні дефіцити в житті матерів, які здебільшого залишаються поза увагою кількісних методів. Це дає змогу зафіксувати унікальні аспекти їх прожитого досвіду, що є важливими для розуміння реального стану реалізації прав жінок у цій категорії.

Виклад основного матеріалу дослідження. В основі якісного підходу в соціальній роботі лежить визнання фундаментальної цінності індивідуального «прожитого досвіду» (*lived experience*). На відміну від кількісних опитувальників, де

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

респондентки/респонденти змушені обирати відповіді в межах запропонованих конструктивів, глибинне інтерв'ю як простір актуалізації цього досвіду дозволяє людині самостійно структурувати власну історію. Це принципово змінює баланс влади в процесі дослідження: клієнтка/клієнт отримує експертність щодо власного життя, тоді як соціальна працівниця виступає активною слухачкою, що документує унікальні смисли. Такий підхід дозволяє виявити не лише симптоми проблеми, а й глибинні причини соціальної вразливості, які часто залишаються невидимими для зовнішнього спостереження.

Застосування глибинних інтерв'ю стає ключовим інструментом реалізації принципу суб'єктності у дизайні соціальних втручань. Базуючи стратегії допомоги на реальних нарративах людей, ми уникаємо ризику «нав'язаної допомоги». Клієнтоорієнтованість у цьому контексті означає, що соціальна інтервенція формується не на основі теоретичних припущень, а на фундаменті конкретних потреб, озвучених цільовою аудиторією. Глибинна розмова дає змогу зрозуміти, які саме ресурси жінка вважає для себе корисними і які бар'єри – бюрократичні, психологічні чи інфраструктурні – є для неї найважчими. Так наприклад, у своїй роботі «Feminist Social Work Theory and Practice» Лена Домінеллі наголошує на необхідності «визнання експертності самої жінки стосовно власного життя», що є обов'язковою умовою для подолання професійної ієрархії: «Я визначаю феміністичну соціальну роботу як форму практики соціальної роботи, яка бере досвід жінки у світі за відправну точку свого аналізу і, зосереджуючись на зв'язках між становищем жінки в суспільстві та її індивідуальною скрутою, відповідає на її специфічні потреби, створює егалітарні відносини у взаємодії «клієнтка – працівниця» та вирішує проблему структурної нерівності» [9]

При цьому важливо підкреслити роль професійної рефлексії соціальної працівниці як архітекторки змін. У процесі інтерв'ювання вона не просто пасивно фіксує інформацію, а виступає аналітичною ланкою, що володіє широким баченням соціального контексту та законодавчої бази. Професійна оптика дозволяє провести місток від індивідуального досвіду клієнтки до структурних проблем суспільства. Саме фахівчиня здатна піднятися над ситуацією та ідентифікувати спектр можливостей для трансформації: від просвітницьких та інформаційних до фінансових, грантових, законодавчих, інституційних та політичних рішень.

Застосування якісного підходу передбачає відмову від оцінки ситуації виключно на основі дослідницьких і професійних уявлень чи очікувань. Натомість людині, яка безпосередньо перебуває в складних обставинах, надається простір для їх окреслення та визначення, що часто дозволяє підсвітити аспекти, які фахова спільнота могла би не помітити. Це не означає протиставлення правоти клієнтки та працівниці, а свідчить про те, що ефективні системні втручання мають вибудовуватися як синергія та колаборація клієнтського досвіду і професійної експертизи всієї структури соціальної роботи. Таким чином, соціальні інтервенції стають результатом активної взаємодії мікро- та макрорівнів. Наприклад, досвід проведених нами глибинних інтерв'ю з українськими матерями показує, що режим роботи дошкільних закладів часто не узгоджується з часовою реальністю працюючих жінок [15]. Це не локальна проблема окремого міста чи села, а загальна системна картина: графік роботи садочків не враховує тривалість стандартного робочого дня та час на логістику. Такий розрив між державними сервісами та потребами жінок створює бар'єр для професійної реалізації не лише конкретної матері, а й усієї групи загалом, детермінуючи життєві стратегії навіть тих жінок, які лише планують материнство.

Процес трансформації якісних даних, отриманих під час глибинних інтерв'ю, у стратегічні рішення розгортається через послідовність етапів, що дозволяють

перетворити індивідуальний досвід несправедливості на системний проєкт. Першим кроком є **декодування**, яке полягає у ретельному аналізі наративів та виявленні повторюваних труднощів у розповідях різних респонденток/респондентів. На цьому етапі розрізнені історії починають складатися у цілісну картину спільних бар'єрів, з якими стикаються представниці/представники певної спільноти.

Наступним критично важливим етапом є **масштабування**, що передбачає переклад індивідуального запиту на мову соціальних категорій та системних викликів. Наприклад, коли жінка, яка нещодавно народила дитину, описує неможливість потрапити до дитячої поліклініки чи школи через відсутність пандусів, професійне завдання соціальної працівниці – ідентифікувати це не як приватну незручність, а як категорію системного збою. У такому контексті особиста історія масштабується до висновку про невідповідність міських просторів стандартам доступності та інклюзивності, що свідчить про глибоку інституційну дискримінацію певних груп населення, які стикаються з бар'єрами в реалізації своїх прав. [15]

Це розуміння закладає основу для **проєктування змін**. На цьому етапі розробляються інтервенції, що виходять за межі ситуативного полегшення життя «тут і зараз» (як-от волонтерська допомога чи адресна підтримка) і спрямовуються на глибокі інституційні реформи. Логічним завершенням цього процесу стає **закріплення та інституціоналізація змін**. Цей етап передбачає внесення впроваджених рішень до законодавчої бази, нормативних актів чи муніципальних стандартів. Мета такого кроку – зробити виявлені *best practices* невід'ємною частиною системи, щоб усі майбутні процеси та простори від самого початку проєктувалися з урахуванням потреб людини. Це дозволяє уникнути ресурсовитратних «виправлень» та забезпечує сталий розвиток інклюзивного середовища.

У такий спосіб інформація, отримана безпосередньо від людей, перетворюється на фундамент, дороговказ та доказову базу для адвокації змін у соціальних структурах. Це дозволяє закріпити результати на політичному та інституційному рівнях, гарантуючи довготривалий ефект. У цій схемі соціальна працівниця не претендує на роль тієї, хто «знає краще за людей», – натомість вона виступає експерткою з конвертації цінного клієнтського досвіду в мову соціальних проєктів та політик, здатних трансформувати систему заради загального блага.

Професійна експертиза як інструмент проєктування багаторівневих втручань. Особлива роль соціальної працівниці у процесі якісного дослідження полягає у здатності синтезувати отриманий *lived experience* матерів щодо їхніх повсякденних викликів із фаховими знаннями та глибоким розумінням ширшого соціального контексту. Володіючи необхідною підготовкою та доступом до аналізу законодавчої бази, фахівчиня виступає не тільки ретрансляторкою потреб, а й дизайнеркою довготермінових структурних рішень. Вона володіє інструментарієм, що дозволяє систематизувати розрізнені голоси носійок і носіїв досвіду в цілісну картину системних перетворень. Це дозволяє охопити весь спектр втручань: від мікрорівня, що передбачає адресну підтримку конкретної особи, до макрорівня – трансформації протоколів та перерозподілу суспільних ресурсів задля докорінного виправлення ситуації.

Соціальна робота з матерями, які повертаються на ринок праці після тривалої перерви, пов'язаної з доглядом за дитиною, є яскравим прикладом такої синергії. У той час як жінки надають унікальні дані про щоденні системні бар'єри крізь призму власного досвіду, соціальна працівниця застосовує шкалу гендерної орієнтованості та аналізує ситуацію через гендерний маркер [16]. Важливо розуміти, що будь-яка соціальна робота з жінками має враховувати цей маркер, оскільки жіноцтво залишається групою, що зазнає структурної дискримінації. Протидія такому стану речей закріплена у Конституції

України та низці законодавчих актів. Навіть якщо складнощі в різних сферах життя на перший погляд не здаються пов'язаними зі статтю, фахова оптика дозволяє виявити механізми інтерсекційної дискримінації. Робота в такому контексті базується на розумінні того, що особи стикаються з перехресними бар'єрами, які потребують комплексного реагування.

Це розуміння дозволяє спроектувати багаторівневе втручання, де першим етапом стає **гендерно чутливий рівень**. Він передбачає інформаційне просвітництво та деконструкцію патріархальних стереотипів, які тиснуть на суспільство, змушуючи його сприймати жінок виключно крізь обмежену оптику «традиційних ролей». Наступним кроком є впровадження **гендерно специфічного рівня**, що фокусується на заходах, які полегшують ситуацію суб'єктів права «тут і зараз». Це може включати цільову фінансову підтримку чи програми професійної перекваліфікації, що дозволяють жінкам інтегруватися у сферу оплачуваної праці в умовах, коли система та родинні структури неправомірно покладають на них виключну відповідальність за догляд за дітьми.

Проте стратегічною метою є **гендерно трансформативний рівень**, що спрямований на зміну самої соціальної структури через політичну адвокацію. Мова йде про ініціювання законодавчих змін, які б стимулювали чоловіків до рівного розподілу обов'язків з догляду за дитиною та зобов'язували працедавців забезпечувати відповідні умови. Сюди ж належить розбудова державної системи доступної дошкільної освіти та догляду, що є обов'язком суспільства задля забезпечення реальної рівності прав. Саме такий комплексний підхід, де поєднуються чутливі, специфічні та трансформативні зміни, є найбільш ефективним. Він дозволяє працювати не лише з індивідуальним випадком, а й з інституційним середовищем, конвертуючи живий досвід жінок у стратегічні рішення для розбудови справедливої громади [16].

Водночас у професійному дискурсі виникає потреба чіткої диференціації рівнів втручання, оскільки їх змішування або підміна часто призводять до вибору неефективних стратегій. Найбільш деструктивною в цьому контексті є «гендерно сліпа» оптика – підхід, що декларує формальну рівність без урахування реального стану речей. Стверджуючи, що жінки та чоловіки мають конкурувати на ринку праці на абсолютно ідентичних умовах без додаткової підтримки, ми ігноруємо тисячоліття структурної дискримінації та нерівний розподіл репродуктивної праці. Така ілюзорна «рівність» фактично закріплює нерівність, адже вона не враховує різних стартових позицій суб'єктів права.

Іншим викликом є штучне протиставлення різних рівнів гендерної орієнтованості, коли один тип втручання вивисується над іншим. У практичній роботі, зокрема під час аналізу результатів глибинних інтерв'ю, часто можна зустріти наративи про те, що адресна фінансова підтримка жінки у скруті є значно важливішою за просвітницькі тренінги чи адвокацію законодавчих змін щодо відпусток для татів. Проте така логіка є хибною. Гендерно чутливі, специфічні та трансформативні методи не є взаємовиключними – вони утворюють єдину екосистему втручання. Відсутність будь-якого з цих рівнів робить систему хиткою: без допомоги «тут і зараз» жінка не матиме ресурсу для розвитку, а без інституційних трансформацій вона залишатиметься заручницею середовища, що відтворює нерівність.

Саме на соціальній працівниці і дослідниці лежить відповідальність за професійну інтерпретацію таких наративів. Почувши запит на виключно індивідуальну допомогу, фахівчиня має накласти його на ширшу картину системних бар'єрів. Її роль полягає не в тому, щоб просто погодитися з респонденткою, а в тому, щоб інтегрувати цей приватний голос у загальну стратегію змін, де кожен рівень втручання виконує свою незамінну функцію.

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження підтверджує, що застосування глибинного інтерв'ю є важливою умовою для розвитку сучасної соціальної роботи. Цей метод дозволяє зафіксувати унікальний прожитий досвід (lived experience), який зазвичай залишається невидимим у межах суто кількісних підходів. Головним здобутком такої методології є повернення суб'єктності носіям права, що докорінно змінює їхню роль у системі з пасивного отримання допомоги на активне співавторство соціальних перетворень.

Результати аналізу свідчать, що якість отриманих даних стає надійним фундаментом для дизайну соціальних послуг. Висока точність у визначенні реальних потреб дозволяє проектувати втручання, що базуються на автентичних життєвих сценаріях, а не на теоретичних припущеннях чи професійних та дослідницьких очікуваннях. У цьому процесі розкривається трансформаційна роль фахівчині чи фахівця: соціальна працівниця, синтезуючи «живий досвід» людей із власною експертною підготовкою та знанням законодавчої бази, стає архітекторкою змін. Використання професійних аналітичних інструментів, зокрема шкали гендерної орієнтованості, дає змогу вибудовувати складні багаторівневі стратегії – від підвищення обізнаності до глибоких гендерно трансформативних зрушень.

Системний вплив такої роботи проявляється у тому, що результати глибинних інтерв'ю стають доказовою базою не лише для підтримки людини у складних обставинах, а й для адвокації інституційних реформ, спрямованих на зміну застарілих дискримінаційних суспільних структур. Таким чином, найбільш ефективною є та модель соціальної роботи, де індивідуальна допомога «тут і зараз» невід'ємно пов'язана з довготерміновою стратегією створення справедливого середовища.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямку вбачаються у розробці конкретних методичних протоколів, які б допомогли фахівчиням і фахівцям соціальної сфери ефективно конвертувати наративні дані у вагомні аргументи для адвокаційних кампаній та політичних рішень. Також важливим є подальше вивчення етичних аспектів тривалої взаємодії з людьми, що стикаються з дискримінацією, з метою запобігання їхній ретравматизації у процесі дослідницької та практичної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Kvale S. *InterViews: An introduction to qualitative research interviewing*. California : Sage Publications, 1996.
2. King N., Horrocks C. *Interviews in Qualitative Research*. London : SAGE, 2010. 256 p.
3. Schütz A. *The Phenomenology of the Social World* / trans. by G. Walsh, F. Lehnert. Evanston, IL : Northwestern University Press, 1967. 255 p.
4. Corbin J., Strauss A. *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory*. 4th ed. Thousand Oaks, CA : SAGE Publications, 2014. 456 p.
5. Suter, W. (2012). *Qualitative Data, Analysis, and Design. Introduction to Educational Research: A Critical Thinking Approach*. Newton Suter, W. Ed. Sage Publications, Thousand Oaks.
6. Hennink M., Hutter I., Bailey A. *Qualitative Research Methods*. London : SAGE Publications, 2010. 328 p. 2020.
7. Семигіна Т. Чи завжди цифри мають значення: огляд парадигм дослідження у соціальній роботі. *Path of Science*. 2020. № 6(7). С. 3001–3011.
8. Любчук В. В. Якісні методи в соціологічних дослідженнях : методичні рекомендації для здобувачів освіти спеціальності «Соціологія» / Волинський нац. ун-т імені Лесі Українки, факультет історії, політології та нац. безпеки, кафедра політології та публічного управління. Луцьк : Вежа-Друк. 2023. 57 с.
9. Dominelli L. *Feminist Social Work Theory and Practice*. London: Macmillan Education, 2002. 203 p. 2017.
10. Fook J. *Social Work: A Critical Approach to Practice*. London : SAGE Publications, 2012. 232 p. 2016

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

11. Жінки як внутрішньо переміщені особи в умовах війни / за заг. ред. Л. Олійник ; ЮрФем. 2024. 72 с. URL : <https://jurfem.com.ua/wp-content/uploads/2024/01/%D0%94%D0%BE%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%96%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B8-%D0%92%D0%9F%D0%9E-%D0%AE%D1%80%D0%A4%D0%B5%D0%BC-.pdf> (дата звернення : 15.02.2026).
12. Дослідження економічної діяльності жінок-ВПО та їхніх стратегій відновлення джерела доходу / GIZ. Бонн ; Київ : Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH, 2023. 70 с. URL: https://www.sapiens.com.ua/publications/socpol-research/266/ISInt_IDPs_women_report_UKR.pdf (дата звернення : 15.02.2026).
13. Аналітичний звіт за результатами дослідження умов для розвитку економічних можливостей жінок в Україні як фактора, що сприяє гендерній рівності (за ініціативою Міністерства соціальної політики України та за підтримки Координатора проектів ОБСЄ в Україні) / уклад.: Ю. М. Галустьян. Київ, 2012. 84 с. URL: <https://cdn.osce.org/sites/default/files/f/documents/3/3/100200.pdf> (дата звернення : 15.02.2026).
14. Кутирьова В. І., Лавошник Ю. В. Материнські практики та ідентичності: темпорально просторовий розподіл. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. 2020. С. 69–76.
15. Попадинець О. А. Роль громади і підтримуючого середовища в соціалізації матерів: на матеріалі 10 глибоких інтерв'ю з українськими жінками. Соціальна педагогіка: теорія та практика. 2025. № 1.
16. Попадинець О. Шкала гендерної орієнтованості: термінологічний аналіз у контексті соціальної роботи з жінками під час і після тривалої кар'єрної перерви. Соціальна робота та соціальна освіта. 2025. № 2(15).

REFERENCES

1. Kvale, S. (1996). *InterViews: An introduction to qualitative research interviewing*. California: Sage Publications.
2. King, N., & Horrocks, C. (2010). *Interviews in qualitative research*. London: SAGE.
3. Schütz, A. (1967). *The phenomenology of the social world* (G. Walsh & F. Lehnert, Trans.). Evanston, IL: Northwestern University Press.
4. Corbin, J., & Strauss, A. (2014). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory* (4th ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
5. Suter, W. (2012). Qualitative data, analysis, and design. In W. Suter (Ed.), *Introduction to educational research: A critical thinking approach*. Thousand Oaks: Sage Publications.
6. Hennink, M., Hutter, I., & Bailey, A. (2010). *Qualitative research methods*. London: SAGE Publications.
7. Semyhina, T. (2020). Chy zavzhdy tsyfry maiut znachennia: ohliad paradyhm doslidzhennia u sotsialnii roboti [Do numbers always matter: Review of research paradigms in social work]. *Path of Science*, 6(7), 3001–3011. [in Ukrainian].
8. Liubchuk, V. V. (2023). *Yakisni metody v sotsiologichnykh doslidzhenniakh: metodychni rekomendatsii dlia zdobuvachiv osvity spetsialnosti "Sotsiologhiia"* [Qualitative methods in sociological research: Methodical recommendations for students majoring in sociology]. Lutsk: Vezha-Druk. [in Ukrainian].
9. Dominelli, L. (2002). *Feminist social work theory and practice*. London: Macmillan Education.
10. Fook, J. (2012). *Social work: A critical approach to practice*. London: SAGE Publications.
11. Oliinyk, L. (Ed.). (2024). *Zhinky yak vnutrishno peremishcheni osoby v umovakh viiny* [Women as internally displaced persons in wartime conditions]. Kyiv: YurFem. Retrieved from <https://jurfem.com.ua/wp-content/uploads/2024/01/%D0%94%D0%BE%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%96%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B8-%D0%92%D0%9F%D0%9E-%D0%AE%D1%80%D0%A4%D0%B5%D0%BC-.pdf> [in Ukrainian].
12. Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ). (2023). *Doslidzhennia ekonomichnoi diialnosti zhinok-VPO ta yikhnikh stratehii vidnovlennia dzherela dokhodu* [Study of economic activities of internally displaced women and their income recovery strategies]. Bonn; Kyiv.

Retrieved from https://www.sapiens.com.ua/publications/socpol-research/266/ISInt_IDPs_women_report_UKR.pdf [in Ukrainian].

13. Halustian, Yu. M. (2012). *Analitychnyi zvit za rezultatamy doslidzhennia umov dlia rozvytku ekonomichnykh mozhlyvostei zhinok v Ukraini yak faktora, shcho spryiaie hendernii rивnosti* [Analytical report on the conditions for developing women's economic opportunities in Ukraine as a factor contributing to gender equality]. Kyiv. Retrieved from <https://cdn.osce.org/sites/default/files/f/documents/3/3/100200.pdf> [in Ukrainian].

14. Kutyrova, V. I., & Lavoshnyk, Yu. V. (2020). *Materynski praktyky ta identychnosti: temporalno-prostorovy rozpodil* [Maternal practices and identities: Temporal-spatial distribution]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina*, 69–76. [in Ukrainian].

15. Popadynets, O. A. (2025). *Rol hromady i pidtrymuiuchoho seredovyscha v sotsializatsii materiv: na materialy 10 hlybnykh interv'iu z ukrainskymy zhinkamy* [The role of community and supportive environment in the socialization of mothers: Based on 10 in-depth interviews with Ukrainian women]. *Sotsialna pedahohika: teoriia ta praktyka*, 1. [in Ukrainian].

16. Popadynets, O. (2025). *Shkala hendernoї oriientovanosti: terminolohichniy analiz u konteksti sotsialnoi roboty z zhinkamy pid chas i pislia tryvaloї kariernoї perervy* [Gender orientation scale: Terminological analysis in the context of social work with women during and after a long career break]. *Sotsialna robota ta sotsialna osvita*, 2(15). [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання – 9.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування – 28.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) – 27.03.2026